

подразумеваются все виды визуальной поэзии: конкретная поэзия, фигурный стих и др. Разработана методика формального моделирования текста, которая наглядно представляет структуру креолизованного стихотворного текста как макросigna в аспекте культурологической лингвосемиотики.

Ключевые слова: креолизованный стихотворный текст, формальная модель, вербальный элемент, невербальный элемент, графический стилистический приём, структура текста.

Vialikova O. O. The Systemic Relations between the Graphic Stylistic Devices in the Structure of the Creolised Verse Text (on the Material of the Ukrainian Visual Poetry).

The article gives the analyses of the graphic stylistic devices, which can be allocated in the structure of the creolised verse text, their functioning and their systematic connections with the other structural elements of the text. The term creolised verse text in the work includes all the kinds of visual poetry: concrete poetry, shape poetry, etc. As the method of research there is proposed the formal modelling of the text, which graphically shows the structure of the creolised verse text as a macrosign in the aspect of the cultural linguosemiotics.

Keywords: creolised verse text, formal model, verbal element, nonverbal element, graphic stylistic device, text structure.

Гладка І. А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

“ВІКОВА” КАРТИНА СВІТУ В ПАРЕМІОЛОГІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті проаналізовано англomовні паремійні одиниці з компонентами молодість, старість (youth, senility), відібрані з різних словників; розроблено класифікацію англomовних паремій із компонентами youth, senility за принципом їх семантичної опозиції, які розкривають ментальні уявлення англійців і американців про їх вік та ті поняття, що тісно пов'язані з цією соціальною категорією буття людини загалом.

Ключові слова: паремійні одиниці, компоненти youth, senility, семантичні опозиції, ментальні уявлення, категорія віку людини.

Паремії як влучні лаконічні висловлювання фольклорного походження розкривають когнітивну сутність людини: її історію, досвід, пам'ять уявлення, світосприйняття, радість і горе, щастя й страждання тощо (М. Алефіренко). В одній паремійній фразі поєдналося пряме й переносне значення, а у змісті збережені цінності й менталітет кожного народу загалом і англomовного зокрема. Менталітет англійців і американців є дуже специфічним, як свідчить саме паремійний фонд, вивчення якого з позицій відображення у ньому сприйняття англійцями й американцями себе як нації і досі не вичерпало своєї проблематичності, зумовлюючи актуальність пропонованої статті.

Метою статті є розкриття семантичної специфіки паремійних одиниць із компонентами “молодість, старість” (“youth, senility”).

Британська й американська лінгвокультури сформували свої уявлення про “вік”, що відображено в їхніх як спільних, так і відмінних стереотипних цінностях. Останні постежуються у структурі концептів “молодість” і “старість” [4, с. 176].

Соціально-типовими ознаками молоді в Британії та Америці, що характеризують її поведінку, мотиваційну сферу, ціннісний світ, є підвищена емоційність, суперечливість, нестійкість у поглядах, максималізм та радикалізм, нетерпіння,

неадекватні самооцінки, частіше завищені, довірливість та безвідповідальність, спокуса, здатність до засвоєння більшого потоку інформації [7, с. 76].

Цікавим є також той факт, що в англійців і американців молодість асоціюється з такими універсальними поняттями, як “Всесвіт”, “ніч”: “*The youth of the universe*”; “*The night is young*”. А тому припускаємо, що молодіжна картина світу відрізняється від загальної мовної картини світу цього народу.

В менталітеті, і відповідно, в лексиконі англійців і американців широко представлено протиставлення молодості та старості. Останніми роками ця баінарна опозиція зазнала трансформації у бік спрощення, зниження культури. Наприклад, раніше використання сленгу було характерним лише для молоді, однак соціальні катаклізми в кожному суспільстві вплинули й на сферу духовної культури, вони “розгойдали” ментальність народу та зробили “модним” використання “напівмови” [8, с. 98].

Щодо конкретної реалізації “вікової” картини світу англійців на прикладі пареміологічного фонду, то слід відзначити, що національно-культурний компонент більше проявляється у концепті “старість”, причому із негативним відтінком [9, с. 116]. У свідомості американців дослідники виявили також позитивні аспекти концепту “молодість” порівняно із концептом “старість”.

Перш за все, в англійській пареміології вік пов’язують зі смертю, хворобами тощо: *To be on one’s last legs, To knock at death’s door, Age breeds ache*.

У концепті “старість” поєднуються такі характеристики фізичного стану, як немічність, втома, нездоров’я [8, с. 255]. У цьому виражається суб’єктивна сторона цього концепту, оскільки, якщо попередні періоди життя в основному проходять за загальним “сценарієм”, то старість настає у кожної людини по-своєму.

Уявлення про “старість” в пареміях характеризується ментальними та фізичними станами людини, що розкривають її інтелектуальні якості: *The devil knows many things because he is old, Shake off old prejudice*, а також її взаємовідносини з іншими людьми: *Old friends and old wine are the best*.

Шанобливе ставлення до старшого покоління відзначається в таких прислів’ях: *Age is more just than youth, If you wish good advice, consult an old man, The man of wisdom is a man of years, The older, the wiser*.

Життєвий досвід людей похилого віку також зафіксований у пареміях: *Old birds are not caught with chaff, An old dog barks not in vain, Experience teaches us wisdom*.

Основною причиною старості носії англійської мови вважають горе, а не роки: *Time and tide wait for no man, No man is so old, but thinks he may yet live another year, Old age comes on apace, Care killed the cat* [11, с. 60]. Прислів’я також фіксують залежність старості від того, як прожито молодість: *Lazy youth makes lousy age, A young man idle, an old man needy, Reckless youth makes rueful age* [12, с. 67].

Наявні паремії, які характеризуються амбівалентністю, тобто містять вказівку на такі особливості похилого віку, як схильність до спогадів, ностальгії, і які можна віднести і до молодих людей, їхню спрямованість у майбутнє [3, с. 98]. Саме ці паремії побудовані на порівнянні двох вікових періодів, контрасті цих якостей: *A young man looks into the future as an old man into the past, Youth lives on hope, old age on remembrance*.

Національно специфічною саме для англійської лінгвокультури є думка про те, що молодь не виявляє достатньої турботи та любові до похилих батьків [5, с. 47]: *Parents love their children more than do children their parents, If the mother looks after the child, both smile, if the child looks after the mother, both cry*.

Окремо слід сказати про прислів'я, в яких старості приписуються якості молодості, а молодості – характеристики старості: *Youth and age will never agree, Better be an old man's darling, than a young man's slave.*

Паремійні одиниці з компонентом “молодість” (“youth”) в англійській мові не надто численні [5, с. 75]. Частіше в їхньому складі зустрічаються іменники *child/children*: *He that has children, all his morsels are not his own, He that has no children, knows not what is love.*

Відомо, що людям похилого віку притаманна балакучість (*Talking is a disease of age*), яка частіше за все згадується в пареміях з гендерною семантикою. В першу чергу, таку якість приписують жінкам, зокрема їхню надмірну балакучість: *A woman over 30 who will tell her exact age, will tell anything*, як і сварливість.

Загалом жінкам суспільство рекомендує приховувати свій справжній вік. Така установка іронічно виражена в пареміях: *The longest five years in a woman's life is between twenty nine and thirty, That woman is young that does not look a day older than she says she is.* При цьому паремії просто вказують на непривабливість жінок у віці: *The hell of a woman is old age, A woman's life is 40*, особливо порівняно з чоловіками: *Men age like wine, women age like milk, A man is as old as he feels, a woman is as old as she looks.*

Серед позитивних конотацій похилого віку можна відзначити досвід і зрілість: *The older the fiddle, the sweeter the tune, Praise the ripe field, not the green corn, An old ox plows a straighter furrow, Too old a bird to be caught*, а щодо молодих людей, то енергійність, запальність та здатність до ризику [2, с. 107]: *Young blood, A brash young fellow, He is beginning early.*

Позитивно марковані в пареміях розумові здібності, прагнення до знань: *Learning acquired in youth is an inscription on the stone, The skin of an old sheep is on the rafter no sooner than the skin of the young sheep* тощо [14, с. 70].

Негативні значення компонента “молодість” у пареміях відображені на основі таких характеристик, як незрілість, недосвідченість [1, с. 64]: *Young and green, Still a greenhorn, Babes in the wood, Youth is easily deceived because it's quick to hope.*

Оригінальними є моделі паремій, побудовані на опозиціях з причинно-наслідковим зв'язком: *A young idler, an old beggar, Knowledge in youth is wisdom in age*, де *young idler* і *knowledge* є причиною, а *old beggar* і *wisdom* — наслідком. У цих пареміях актуалізується сема ‘накопичення знань в молодості’, яка свідчить про те, що досвід, набутий у молодості, позитивно відображається в похилому віці [1, с. 61].

Індикатором “молодості” в пареміях є також психологічний фактор природнього бажання людини залишатися молодою [2, с. 43]. Наприклад, в таких пареміях, як *Youth will have its course, Youth will be served, The young will sow their wild oats* актуалізується сема ‘сильна, здорова, сповнена життєвих сил людина’.

Підсумовуючи, зазначимо, що вік людини в англомовних пареміях є відображенням менталітету англійців та американців у їхньому ставленні до “часу”, який вони сприймають як категорію індивідуального життя, як подію, яку можна планувати. У мовній свідомості англійців і американців позитивні аспекти концепту “молодість” відображені частіше, ніж позитивні аспекти концепту “старість”.

Перспективами подальших досліджень є проведення асоціативного експерименту з англійцями й американцями.

Л і т е р а т у р а

1. Алефіренко М. Ф. Фразеологічний знання і концепт / М. Ф. Алефіренко // Когнітивна семантика : [матеріали Другої Міжнарод. шк. – Семінару з когнітивної лінгвістики], (11–14 верес. 2000) / [відп. ред. М. М. Болдирєв]. – Тамбов : Тамбов. університет, 2000. – 261 с.

2. *Карасик В. И.* Лингвокультурная концептология : [учеб. пос.] / В. И. Карасик. – Волгоград : Парадигма, 2009. – С. 19–28.
3. *Ковальська Н. М.* Паремії яз засіб відображення когнітивних процесів / Н. П. Ковальська. – К. : Рідна школа, 2012. – № 2. – С. 412–418.
4. *Никитина С. Е.* Устная народная культура и языковое сознание / С. Е. Никитина. – М. : Наука, 1993. – 187 с.
5. *Пазяк М. М.* Нові видання в пареміології: Народна творчість та етнографія / М. М. Пазяк. – К. : Наукова думка, 1987. – 206 с.
6. *Павиленис Р. И.* Проблема смысла: Современный логико-функциональный анализ языка / Р. И. Павиленис. – М. : Мысль, 2003. – 286 с.
7. *Петрова Н. Д.* Национально-культурные семы в структуре значения английских фразеологических единиц / Н. Д. Петрова // Вопросы фразеологии. – М. : Институт Языков, 1999. – № 2. – С. 14–20.
8. *Федосов И. А.* Система изучения функционально-стилистической дифференциации фразеологических единиц в иностранной аудитории / И. А. Федосов. – М. : Русский язык, 1996. – 218 с.
9. *Чередниченко В. О.* Інноваційна фразеологічна вербалізація в англійській мові (лінгвокогнітивний та соціолінгвістичний параметр) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / В. О. Чередниченко. – Запоріжжя, 2005. – 20 с.
10. *Чиненова Л. А.* Английская фразеология в языке и речи / Л. А. Чиненова. – М. : Просвещение, 2009. – 101 с.
11. *Шаклеин В. М.* Лингвокультурное содержание языка: к проблеме мотивации содержания лингвокультурной картины мира / В. М. Шаклеин // Россия и Запад: Диалог культур. – М. : МГУ, 1988. – Вып. 6. – С. 275–295.
12. *Crystal D.* The Cambridge Encyclopedia of the English Language / D. Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 1995. – 489 p.
13. *Halliday M. K.* Language as Social Semiotic, The Social Interpretation of Language and Meaning / M. K. Halliday. – Edward, 1988. – 102 p.
14. *Kunin A. V.* English Idioms / A. V. Kunin. – [3d ed.]. – M., 1967. – 305 p.
15. *Sadock J. M.* Figurative Speech and Linguistics / J. M. Sadock // Metaphor and Thought / [ed. A. Ortony]. – Cambridge : Cambridge University Press, 1981. – 420 p.

References

1. *Alefirenko M. F.* Frazеологичный знання і контсепт / М. F. Alefirenko // Kohnityvna semantyka : [materialy Druhoyi Mizhnarod. shk. – Seminaru z kohnityvnoyi lnhvistyky], (11–14 veres. 2000) / [vidp. red. M. M. Boldyryev]. – Tambov : Tambov. universytet, 2000. – 261 s.
2. *Karasyk V. Y.* Lynhvkul'turnaya koneptolohyya : [ucheb. pos.] / V. Y. Karasyk. – Volhohrad : Paradyhma, 2009. – S. 19–28.
3. *Koval's'ka N. M.* Paremiyi yaz zasib vidobrazhennya kohnityvnykh protsesiv / N. P. Koval's'ka. – K. : Ridna shkola, 2012. – № 2. – S. 412–418.
4. *Nykytyna S. E.* Ustnaya narodnaya kul'tura y yazykovoє soznanye / S. E. Nykytyna. – M. : Nauka, 1993. – 187 s.
5. *Pazyak M. M.* Novi vydannya v paremiolohiyi: Narodna tvorchist' ta etnohrafyia / M. M. Pazyak. – K. : Naukova dumka, 1987. – 206 s.
6. *Pavylenys R. Y.* Problema smysla: Sovremennyy lohyko-funktsyonal'nyy analiz yazyka / R. Y. Pavylenys. – M. : Mysl', 2003. – 286 s.
7. *Petrova N. D.* Natsyonal'no-kul'turnye semy v strukture znachenyya anhlyyskykh frazeolohycheskykh edynits / N. D. Petrova // Voprosy frazeolohyy. – M. : Ynstytut Yazykov, 1999. – № 2. – S. 14–20.
8. *Fedosov Y. A.* Systema yzuchenyya funktsyonal'no-stylistycheskoy dyfferentsyatsyy frazeolohycheskykh edynits v ynostrannoy audytoryy / Y. A. Fedosov. – M. : Russkyy yazyk, 1996. – 218 s.
9. *Cherednychenko V. O.* Innovatsiyina frazeolohichna verbalizatsiya v anhlyis'kiy movi (linhvokohnityvnyy ta sotsiolinhvistychnyy parametr) : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.04 / V. O. Cherednychenko. – Zaporizhzhya, 2005. – 20 s.
10. *Chynenova L. A.* Anhlyyskaya frazeolohyya v yazyke y rechy / L. A. Chynenova. – M. : Prosveshchenye, 2009. – 101 s.
11. *Shaklein V. M.* Lingvokul'turnoye sodержaniye yazyka: k probleme motivatsii sodержaniya lingvokul'turnoy kartiny mira / V. M. Shaklein // Rossiya i Zapad: Dialog kul'tur. – M. : MGU, 1988. – Vyp. 6. – S. 275–295.

12. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language / D. Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 1995. – 489 p.
13. Halliday M. K. Language as Social Semiotic, The Social Interpretation of Language and Meaning / M. K. Halliday. – Edward, 1988. – 102 p.
14. Kunin A. V. English Idioms / A. V. Kunin. – [3d ed.]. – M., 1967. – 305 p.
15. Sadock J. M. Figurative Speech and Linguistics / J. M. Sadock // Metaphor and Thought / [ed. A. Ortony]. – Cambridge : Cambridge University Press, 1981. – 420 p.

Гладкая И. А. “Возрастная” картина мира в паремииологии английского языка.

В статье исследуется семантика паремийных единиц с компонентами youth, senility, отобранными для анализа с разных словарей; выявлены особенности менталитета англичан и американцев в их отношении к концепту “время”; установлено, что англичане и американцы воспринимают время как категорию их индивидуальной жизни, как событие, которое можно планировать; сделано предположение, что в языковом сознании англичан и американцев положительные аспекты концепта “молодость” отражены чаще, нежели положительные аспекты концепта “старость”.

Ключевые слова: паремийные единицы, компоненты youth, senility, семантические оппозиции, ментальные представления, категория возраста человека.

Gladkaya I. A. “Age” Picture of the World in English Paremiology.

The article investigates the semantics paremiological units with components youth, senility, selected for the analysis from various dictionaries. The peculiarities of mentality of the British and Americans have been revealed in their relation to the concept of “time”. It has been found out that the British and Americans perceive time as a category of their personal life, as an event that can be planned. The positive aspects of the concept of “youth” have been supposed to be reflected more often in the linguistic consciousness of the British and Americans than the concept of “old age”.

Keywords: paremiological units, components youth, senility, semantic opposition, mental representation, the person’s age category.

Гнезділова Я. В.

Київський національний лінгвістичний університет

СМИСЛОУТВОРЮВАЛЬНІ ЕЛЕМЕНТИ ПОНЯТТЯ МАНІПУЛЯЦІЇ

У статті узагальнено теоретичні положення щодо витлумачення поняття маніпуляції у контексті сучасних лінгвістичних досліджень; розглянуто види маніпулювання. Зосереджено особливу увагу на конструюванні матриці альтернатив смислоутворювальних елементів поняття маніпуляції; виявлено відмінності маніпулятивного впливу на масового, індивідуально-масового й індивідуального адресата.

Ключові слова: маніпуляція, види маніпулювання, матриця дефініції маніпуляції, альтернативні смислоутворювальні елементи поняття маніпуляції.

У сучасному світі маніпулятивний вплив є невід’ємною частиною усіх сфер спілкування. Маніпулювання, в першу чергу, є предметом вивчення у психології, психолінгвістиці, нейрофізіології, психіатрії, оскільки в його основі лежать психологічні механізми впливу, включаючи проблему прихованого й очевидного, істинного й помилкового, зміщення відповідальності [21, с. 16].

У лінгвістиці проблема маніпуляції має послідовну традицію вивчення, адже дослідники вивчали її вплив на свідомість загалом [7; 10] та масову [15] й ділову [19; 36] зокрема. У міжособистісній комунікації [4; 22; 35] та в маніпуляційному